

Kwekerij 'De Heliant', stinzenplanten en wilde soorten

Wilde (vaste) planten kweken lijkt een contradictio in terminis. Toch is dit al dertig jaar het specialisme van 'De Heliant'. Geen madeliefjes of paardenbloemen, maar soorten die onder druk staan, waarde hebben voor insecten en mooi zijn voor tuinen, parken en landgoederen. Planten zoals voorjaarszonnebloem (*Doronicum plantagineum*) en gewone salomonszegel (*Polygonatum multiflorum*), beide stinzenplanten. "Daar hebben we er nog veel meer van," zegt Nils van Ligten (39). Niet alle stinzenplanten behoren dus tot de 'bolletjes'. Ook hoef je geen buitenplaats te bewonen om van deze lenteboden te genieten.

thema
stinzenplanten

Tekst en foto's - Julia Voskuil

Ruim drie jaar geleden nam Nils kwekerij De Heliant over van Heilien Tonckens en verhuisde de planten naar Wapserveen. Hij wist waaraan hij begon, want eerder had hij ondermeer bij Heilien gewerkt. Het kweken fascineert hem en past goed bij de activiteiten van zijn ecologisch hoveniersbedrijf 'Klaverdje Vier', aangesloten bij de vakgroep 'Wilde Weelde'. "Als eenmansbedrijf werk ik samen met een vaste groep zelfstandigen. Dat geeft optimale flexibiliteit en benutting van ieders specifieke kennis en interesse. Mijn aandacht verschuift steeds meer naar de kwekerij. Ook advies aan klanten en collega's in heel Nederland hoort daar bij." De catalogus op de website telt bijna 400 soorten en biedt veel informatie.

Neo-stinzenplanten

Stinzenplanten bloeien vroeg en groeien het beste in lichte schaduw, maar hun belangrijkste karakteristiek is de historische achtergrond. Het zijn verwilderde cultuurplanten, die eeuwen geleden werden aangeplant om buitens en erven van rijke adel en boeren te sieren. "De karakterisering heeft een lokale lading. Een soort kan plaatselijk tot de stinzenplanten worden gerekend, en elders als wilde plant of cultuurplant worden beschouwd. Ook worden wel neo-stinzenplanten onderscheiden, sierplanten die recenter zijn geïntroduceerd en verwilderd. Sneeuwbes is daar een voorbeeld van, een van de weinige heesters. Overall in Nederland weet ik goed waar welke soort thuis hoort. Daardoor kun je de 'juiste soort op de juiste plek' aanplanten. Stinzenplanten kunnen plaatselijk zó massaal voorkomen, dat een teelt opzetten geen nut heeft. Op enkele plekken kan ik volop plantgoed inkopen van bijvoorbeeld daslook (*Allium ursinum*)."

Teelt en levering

Voor zowel wilde planten als stinzenplanten geldt dat ze zich alleen goed ontwikkelen onder de juiste groeiomstandigheden. Heilien had rond haar woning een biotoop gecreëerd met talloze soorten, die ze uitspitte voor de verkoop. "Ik moet het praktischer aanpakken en heb plantgoed op rijen gezet. Al gauw treedt vergrassing op en is schoffelen niet meer mogelijk. Na een jaar of drie maken we dan een andere plek onkruidvrij en beginnen daar opnieuw. Containersteelt is voor veel soorten evenmin ideaal, omdat het wortelgestel zich daar vaak niet voor leent." Ter illustratie graaft Nils een voorjaarszonnebloem op uit een krat, gevuld met losse grond. De lange wortels hebben knolvormige groeipunten, die zich in pot al snel boven de rand omhoog persen. Maarts viooltje (*Viola odorata*) kan z'n uitlopers niet kwijt, maar stengelloze sleutelbloem (*Primula vulgaris*) en longkruid (*Pulmonaria angustifolia*) zijn stinzenplanten die zich redelijk in pot laten telen.

Boven: Prachtframboos (*Rubus spectabilis*) is een recente stinzenplant, in 1827 vanuit Noord-Amerika in Engeland ingevoerd.

Onder vlnr: Boerenkrokus (*Crocus tommasinianus*), voedsel voor bijen.

Massaal verwilderd daslook (*Allium ursinum*), een sierplant uit de zeventiende eeuw, geurt sterk naar ui.

Wit hoefblad (*Petasites albus*), bijen- en hommelpant voor vochtige grond.

Gewone salomonszegel (*Polygonatum multiflorum*), sierlijke plant voor schaduw.

Gagea lutea, de bosgeelster.

Rechtsboven: Nils van Ligten.

"Op de kwekerij heb ik onder heesters plekken gecreëerd om soorten bij elkaar te zetten zoals wilde akelei (*Aquilegia vulgaris*) en donkere ooievaarsbek (*Geranium phaeum*). We roeien planten op bij bestelling, vrijwel jaar rond. Voor verzending worden ze met gespoelde wortels in vochtig krantenpapier gerold en verpakt in een doos, gevoerd met plasticfolie. De volgende dag zijn ze doorgaans bij de klant. De rekening zenden we mee of volgt later."

Voedsel voor bijen

In de luwte van heesters staan enkele bijenkasten, met in de aanvliegroute een aantal omgespitte veldjes. "Hier hebben we in oktober vroeg bloeiende stinzenbolletjes geplant om, samen met de imker, na te gaan welke de bijen het meeste te bieden hebben, onder andere boerenkrokus (*Crocus tommasinianus*) en diverse soorten sterhyacint (*Scilla*). Het eerste voedsel na de winter is voor bijen van levensbelang en een gevarieerd menu blijkt essentieel te zijn voor hun gezondheid. Het is niet anders dan bij mensen." Zijn aanbod stinzenbollen betreft Nils merendeels van bevriende kwekers. "Ruilen komt ook voor. In dit vakgebied staan we open voor uitwisseling en het delen van kennis en ervaring."

Piet Bakker heeft de naam stinzenplant(en) als uniforme schrijfwijze voorgesteld. Deze botanicus van naam en faam heeft in het gelijknamig boek (1985) de resultaten van zijn onderzoek in de Vechtstreek beschreven. Hij tekent daarin aan dat de definitie van stinzenplant lokaal is bedoeld. Dit maakt dat een soort op de ene plek tot de wilde planten kan worden gerekend en op een andere plek tot de stinzenplanten. Van Dale hanteert de schrijfwijze overigens met s in plaats van z.

Kwekerij De Heliant, Postadres: Midden 164, 8351 HL Wapserveen, T 0636 43 02 55, E info@deheliant.nl, I www.deheliant.nlm I www.wildeweelde.nl